

Zappe László

Primer vagy másodlagos ügyetlenkedés

BOHUMIL HRABAL: SÖRGYÁRI CAPRICCIO

Lehangoló előadás, de még lehangolóbb értekezni róla. Komoly kérdések taglalása helyett inkább csak ügyetlenkedésekről lehet beszámolni. Ez pedig a nyíregyházi színházban nemigen szokott előfordulni. Csík György díszlete, egy magasba vezető, széles szerpentin vagy csigalépcső bizonyára nemcsak ehhez a darabhoz alkalmatlan, valószínűleg semmit sem lehetne rajta igazán eljátszani. Betölti a teljes teret a játék elől, elveszi, ha nem is a levegőt, de a léghört mindenképpen, a mögötte folyó vetítéseket szinte tökéletesen semlegesíti, követhetlenné, érdektelenné teszi. Ráadásul még a nevezetes kéményjelenetnek sem sikerül rajta helyet találni, ehhez külön építenek a jobbszélen egy ormótlan vadászlesre vagy még inkább szerencsétlenül félreccsapott kilátóra emlékeztető vaszerkezetet. A csigalépcső egyébként szorgosan forgólódik, Maryska néha végigszalad rajta, de igazából csak Cervinka fodrászata számára nyújt a néző emlékezetében is megmaradó helyszínt. A fontos jelenetek előtte, alatta folynak, kis területen, amelyet még egy, a zenekari árokba tartó lejárát is szűkít. Hogy ez hová vezet, ki miért megy le vagy jön föl onnan, arra célzás sem történik.

A főszereplő megkettőzése, az elbeszélő-émlékező és cselekményben részt vevő Maryska – Antal Olga és Fridrik Noémi – szétválasztása pusztán technika problémák megoldására tett félszeg kísérletnek látszik, mélyebb dramaturgiai értelme nem derül ki. Sem a rendező, sem Antal Olga nem talál sajátos jellemet, jelleget vagy az elbeszélést túli feladatot, jelentést a szerepnek, amelyet a színlapon „Az idő”-ként tüntetnek fel, megjegyezve, hogy „hasznos a fiatal Maryskára”. Ez teljesen értelmetlen célozgatás valami titokzatos mélyértelműségre, amit azonban a néző nem érzékelhet, ő csak egy valamivel idősebb Maryskát lát, aki folyton múltbeli önmagáról beszél, azaz emlékezik. Antal Olga javára írható, hogy bölcs derűvel, de semmit meg nem bánva idézi szertelen ifjúkori valóját.

Az persze már több pusztán ügyetlenkedésnél, hogy nem érzékelhető, s végképp nem átélhető, hogy milyen pozícióból milyen múltat elevenít meg. Mikor, hol volt a sörgyár, és mi lett abból a világból, életformából – ezt a szövegből sejtethetjük ugyan, bár részlegesen, töredékesen, de nem láthatjuk, nem élhetjük

bele magunkat. Emeletetik az Osztrák–Magyar Monarchiát, elkottyantják, hogy jönnek a kommunisták, de a kellékek, a néhány bútor darab mindenféle kort idézhetnek. A fodrász elektromos hajszárítóval dolgozik, jobboldalt elől egy, a múlt század közepére utaló motorbicikli roncsa álldogál. Nyilván nem akadt régebbi, de ha az alkotók úgy gondolták, ez is elég ócska, tévedtek. Nemcsak azért, mert a koroknak stílusuk is van, hanem mert ebben a történetben a korstílusnak központi szerep jut. Ezt a motort nem lehet odatenni egy tölcéséres lemezjátszó mellé.

Némi jóindulattal feltételezhetnénk, hogy a rendező, Hargitai Iván nem primeren, hanem másodlagosan ügyetlenkedik. Azaz határozott koncepciója, elgondolása van, de azt nem sikerül átjuttatnia a rivaldán. Gondolhatnánk arra, hogy az anakronizmusoknak jelentésük van, utalnak valamire. Arra például, hogy az előadás szeretett volna elemelkedni a történelmi konkrétumoktól. Nem egy meghatározott, mellesleg számunkra valamelyest mindenképpen ismerős, idegekben, kultúránkban élő egykori világ elmúlásáról akart szólni, nem is az évszázaddal ezelőtti modernizációról, a mindent – szoknyát, haját, kutyafarkat, időt, utat – megkurtító, régi szépségeket elpusztító haladásról, hanem a mindenkori múlt mindenkori letűnéséről. Valamiféle örök nosztalgiát kívánt megéreztetni, csak éppen nem sikerült. A díszletnek van egy megkapó részlete: a drabális szerpentin mögött, a színpad alján apró, szépen világított házsor bújik meg. Alkalmas játék esetén ez sugallhatná, miképpen szépül meg a múlt, amint az előtérben brutálisan feltornyosuló jelen elől a messzibe tűnik.

Nagy kérdés, vajon Hrabal regényének cselekménye, szövege, figurái erre mennyiben lennének alkalmasak, elviselnék-e egyáltalán a radikális átértelmezést. A kitűnő nyíregyházi színészek mindenesetre Hrabal alakjaival próbálkoznak, a képtelen körülmények között általában nem teljes sikerrel. Fridrik Noémi megfelel a vidáman lázadó, bőrbe soha nem férő, szabadságát játékosságban, veszélyekben, szerető férje bosszantásában és gyöngéd kigúnyolásában kereső fiatalasszony szerepének, elevenességében van csöppnyi vaskosság, ám hiányzik belőle némi elegancia. Horváth László Attila több különböző Francint

Gáspár Tibor (Pepin),
Fridrik Noémi (Maryska) és
Horváth László Attila (Francin)

zen talál bele a fodrász szerepébe, csak Maryska hajának levágásakor mutatkozik hitelesnek, Illyés Ákos nem értheti, mit keres Bednárek kovácsmester megíratlan szerepében, Fellingner Domokos tűzoltóparancsnoka csak feketére kormozott képpel látszik érdekesnek.

Karádi Zsolt felvétele

jelenít meg, gyöngéden méltatlankodik Maryska egyetlen viselkedésén, naivan lelkesül az egészségjavító elektromos masináért, könnyörtelenül lövi le a megcsontkított kutyát, líraian érez együtt az elszabadult lovakkal, melyeket utóbb hősiiesen megfékez. Egy jellem szép, gondos kibontása is lehetne mindez, ha az előadás támogatná. Gáspár Tibor Pepin különbségeit oly önfeledt átéléssel adja, hogy közben az artikulációt is feledti, pedig pompás alakítást nyújtana, ha az mindig tudnánk, éppen miért gesztikulál és lelkesül annyira hevesen. Tóth Károly mint baráti családorvos és mellesleg igazgatótanácsi elnök nyilván nem tudhatja, egy vagy két embert játsszon-e, Tóth Zoltán László nehe-

BOHUMIL HRABAL: SÖRGYÁRI CAPRICCIO (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)

Díszlet: Csík György. **Jelmez:** Kovalcsik Anikó.

Rendező: Hargitai Iván.

Szereplők: Fridrik Noémi, Horváth László Attila, Gáspár Tibor, Tóth Károly, Tóth Zoltán László, Illyés Ákos, Fellingner Domokos, Antal Olga.

Nánay István

Bohózattá degradálva

VLAGYIMIR ÉS OLEG PRESZNYAKOV: PADLÓSZÖNYEG

A ki a Budapesti Kamaraszínház előadásán találkozik először a Jekatyerinburgban élő és alkotó Presznyakov testvérek nevével, aligha hinné, hogy műveik különböző nyelvű előadásaiból kiadójuk fesztivált szervezett az Oleg Tabakov vezette Moszkvai Művész Színházban. A 2005-ös találkozóhoz magyar résztvevője is volt, ugyanis a szolnoki színházban tartották meg *Terrorizmus* című darabjuk magyarországi bemutatóját, méghozzá a szerzők rendezésében.

Oleg, az 1969-ben született irodalmár közvetlenül diplomamunkájának megvédése után, a három évvel fiatalabb Vlagyimir pedig pszichológiai tanulmányainak befejezése előtt közölte professzoraival, hogy oktatói karrier helyett a drámaírást választja. Bár szülővárosuk egyetemén végül mégis tanítottak, hírnevet író-

ként szereztek, könyveik és darabjaik nemcsak Oroszországban, hanem egész Európában ismertek és sikeresek. Színpadi műveiket játékosság, keserű ironia, abszurdba hajló fekete humor, látszólag egymástól független epizódokból kialakuló szerkezet, laza cselekményvezetés jellemzi.

A szerzők – akikről nem lehet biztosan tudni, hogy tényleg fivérek-e, avagy jól felépített alkotói imázsuk része a testvérség hangsúlyozása – szívesen járnak Magyarországra, hiszen itt vállalkoztak először arra, hogy saját darabjukat megrendezzék, és következő könyvük témájára szintén itt találtak rá. A magyar közönség csak mostanában kezdi megismerni őket. 2007-ben jelent meg az *Öljük meg a bírót!* című kötetük, s immár második darabjuk került színre. A hatté-